

Praćenje suđenja za ratne zločine - Jamstvo procesa suočavanja s prošlošću i održivosti pravosudnih reformi u Hrvatskoj

Osijek, Zagreb, 11. srpnja 2013.

Dvotjedni izvještaj o suđenjima za ratne zločine

Europski uhidbeni nalog i ratni zločini

Krajem lipnja, nekoliko dana pred ulazak RH u EU, izmijenjen je *Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije*. Unatoč protivljenju Europske komisije, izmjenama je propisano da će RH provoditi europski uhidbeni nalog samo za kaznena djela počinjena nakon 7. kolovoza 2002. godine.¹ Neočekivane izmjene *Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije*, donijete prije nego je uopće stupio na snagu, začuđuju i zbog toga jer je 9. srpnja 2010., na 18. sjednici 6. saziva Hrvatskog sabora, donijet jednoglasno, glasovima 101 zastupnika, uz jednoglasnu potporu saborskih odbora za europske integracije, pravosuđe i zakonodavstvo.

Uvođenje vremenske odrednice u javnosti se izravno povezuje sa slučajem Josipa Perkovića, čelnika jugoslavenskih i hrvatskih tajnih službi, kojega pravosudna tijela SR Njemačke terete za organiziranje ubojstva hrvatskoga političkog emigranta Stjepana Đurekovića 1983. godine. Mada se u Hrvatskoj ne vodi niti jedan kazneni postupak protiv Josipa Perkovića, u kaznenom postupku za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika u zatvorima u Gajevoj ulici u Zagrebu i u Kerestincu Perkovića se dovodi u vezu s počinjenim zločinima.²

Opozicija, predvođena HDZ-om, optužila je vladajuću koaliciju da vremenskim ograničenjem primjene europskog uhidbenog naloga sprječava procesuiranja političkih ubojstava počinjenih za vrijeme SFRJ. Vladajući su negirali da je vremenska odrednica povezana s bilo kojim pojedinačnim predmetom. Obrazlažući predložene izmjene, naveli su da su u obzir uzeti “praktični razlozi, kao i razlozi ekonomičnosti, jer s obzirom na činjenicu proteka vremena od počinjenja djela izgledno je nastupanje zastare kaznenog progona ili izvršenja kazne za djela počinjena prije određenog datuma”, no javno su isticali da je glavni razlog uvođenja vremenskog ograničenja zaštita hrvatskih branitelja od kaznenog progona, zbog univerzalne jurisdikcije pojedinih članica EU.

¹ Datum stupanja na snagu Okvirne odluke Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002., kojom je uspostavljen ovaj oblik pravosudne suradnje.

² U navedenom postupku, koji se vodi protiv opt. Stjepana Klarića i dr., oštećenik Dobroslav Gračanin izjavio je da ga je Josip Perković brutalno pretukao u zatvoru u Gajevoj ulici. Josip Perković, *tempore criminis* pomoćnik Ministra obrane i načelnik Uprave SIS-a, ispitan je kao svjedok. Izjavio je da je početkom proljeća 1992. dobio informaciju o zlostavljanjima u Kerestincu. Komisija koju je osnovao potvrdila je zlostavljanja. O svemu je obavijestio ministra Šuška, predsjednika Tuđmana i Josipa Manolića. Preko Mate Laušića zapovijedio je da se odmah smijeni straža, što je i učinjeno. Nije mu bilo poznato da je Laušić 27. travnja 1992. prvooptuženog Klarića promaknuo u zapovjednika satnije. Više pročitajte na http://www.centar-za-mir.hr/index.php?page=article_sudjenja&trialId=151&article_id=48&lang=hr

Kako će se rasplesti prijepor između RH i Europske komisije ostaje tek za vidjeti, kao i kakve će reperkusije imati eventualna primjena europskog uhidbenog naloga na osumnjičene za ratne zločine. Načelno smatramo da počinitelji svih kaznenih djela treba privesti pravdi. U skladu s tim, ne smatramo opravdanim uvođenje bilo kakvog vremenskog ograničenja u primjeni europskog uhidbenog naloga. Ulazak RH u EU trebao bi pridonijeti boljoj suradnji pravosudnih tijela RH i ostalih članica EU, a s približavanjem ostalih država u regiji EU potrebno je međudržavnim ugovorima riješiti sporna pitanja, spriječiti potencijalne konfliktne situacije i unaprijediti suradnju kako bi što više počinitelja ratnih zločina bilo privedeno pravdi.

Viši sud u Beogradu: Sudioniku egzekucija na Ovčari 15 godina zatvora

Raspravno vijeće Odjeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu 1. srpnja 2013. godine osudilo je bivšeg pripadnika Teritorijalne obrane Vukovara Petra Ćirića na 15 godina zatvora zbog sudjelovanja u zlostavljanjima i likvidacijama ratnih zarobljenika na poljoprivrednom dobru Ovčara kod Vukovara 20./21. studenoga 1991. godine. S obzirom da je Ćirić ranije presudom Okružnog suda u Novom Sadu osuđen na 10 godina zatvora zbog počinjenja drugog kaznenog djela, izrečena mu je jedinstvena kazna u trajanju od 20 godina.

Sudsko vijeće utvrdilo je da je Ćirić, zajedno sa ostalim počiniteljima, uglavnom pripadnicima TO Vukovar i dobrovoljcima jedinice "Leva supoderica", protiv kojih je postupak pravomoćno okončan, ubijao i zlostavljao zarobljene pripadnike hrvatskih postrojbi. Zločin na Ovčari, kada je ubijeno više od 200 zarobljenika, počinjen je od poslijepodnevnih sati 20. studenoga do ranih jutarnjih sati 21. studenoga 1991. godine.

Za navedeni zločin pravosudna tijela Republike Srbije do sada su pravomoćno osudila 15 osoba, na ukupno 207 godina zatvora. Pet osoba oslobođeno je optužbi.

Za efikasan progon osumnjičenih za silovanja nužno je približavanje pravnih tumačenja među pravosudnim tijelima Hrvatske i Srbije

Prema priopćenju Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku od 27. lipnja 2013. godine, naloženo je provođenje istrage protiv državljanina Republike Srbije (rođ. 1950.), koji nije dostupan hrvatskim državnim tijelima. Postoje osnove sumnje da je osumnjičenik od 15. listopada do kraja 1991. godine, u Opatovcu, kao pripadnik teritorijalne obrane mjesta, u namjeri ponižavanja i zastrašivanja preostalog civilnog stanovništva nesrpske narodnosti, samostalno te zajedno s nepoznatim pripadnicima teritorijalne obrane, uz prijetnje smrću njoj i njenim bližnjima, u više navrata silovao jednu žensku osobu te na taj način počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

U prijavama koja su zaprimila državna odvjetništva do sada je evidentirano tek 60 žrtava ratnih zločina počinjenih silovanjem. Nedostatak potpore od strane državnih institucija, neprepoznavanje i nepriznavanje patnje žrtava seksualnog zlostavljanja u društvu te društvena stigmatizacija utječu na slabo prijavljivanje, a time i procesuiranje ovih zločina.

Kako bi propisala obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju seksualnog nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim seksualnom nasilju te načine njihove suradnje Vlada RH je krajem studenoga 2012. usvojila *Protokol o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja*. U siječnju 2013. Vlada RH je najavila i donošenje *Zakona o žrtvama ratnog zločina silovanja*, kojim bi se regulirao status žrtava silovanja te riješilo pitanje njihovog obeštećenja. Donošenje i adekvatna primjena ovih propisa trebala bi utjecati na veće prijavljivanje ratnih zločina počinjenih silovanjem.

U međunarodnoj zajednici raste svijest o razmjerima seksualnih zločina počinjenih u ratu, težini njihovih posljedica i nužnosti njihova procesuiranja. Krajem prošloga mjeseca Vijeće sigurnosti UN-a usvojilo je rezoluciju 2016, u kojoj se ističe potreba za provođenjem dosljednih i rigoroznih istraga i kaznenog progona počinitelja seksualnog nasilja u ratu. U prijašnje tri rezolucije – 1820 (2008. godine), 1888 (2009. godine) i 1960 (2010. godine) – Vijeće je ustanovilo da je seksualno nasilje, počinjeno sistematski i kao oruđe rata, suštinska prijetnja međunarodnom miru i sigurnosti koji zahtjeva adekvatni odgovor.

Učinkovit progon hrvatskom pravosuđu nedostupnih počinitelja ovisit će o suradnji pravosudnih tijela Hrvatske i Srbije, ali i o ujednačavanju/približavanju pravnih tumačenja i praksi. Sadašnje nesuglasice radi li se u pojedinim slučajevima o ratnom zločinu počinjenim silovanjem (DORH) ili o kaznenom djelu silovanja, za čiji je progon nastupila zastara (Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije), dovodi do nekažnjavanja osumnjičenih za ove zločine.

MKSJ – vjerodostojnost i nasljeđe

a) Navodi suca Harhoffa zahtijevaju istragu o zbivanjima na MKSJ

Više od stotinu osoba iz javnog života, predstavnici medija i organizacija civilnog društva iz država u regiji, uputili su otvoreno pismo Glavnom tajniku UN-a tražeći istragu o navodima suca MKSJ Frederika Harhoffa o nedozvoljenim utjecajima predsjednika MKSJ Theodora Merona na suce Tribunala kako bi donosili politički motivirane odluke.

Ozbiljne optužbe koje ukazuju na kršenje Statuta Tribunala od strane predsjednika Tribunala, ali i oštri tonovi koje su rabili suci Pocar, Agyus i Piccard u izdvojenim mišljenjima u predmetima Gotovine i Markača te Stanišića i Simatovića zahtijevaju pojašnjenja. Ocjene da se pojedinim presudama ulazi u “tamno područje međunarodnog prava”³, da je presuda “suprotna pravdi”⁴ te zabrinutost koja je porasla do mjere u kojoj je jedan sudac odlučio pismom obavijestiti širok krug osoba izvan Tribunala, a time i javnost, nalaže Vijeću sigurnosti UN-a da pokrene istragu kojom bi se utvrdilo jesu li prosuđivanja sudaca Tribunala u predmetima Gotovine i Markača, Perišića te Stanišića i Simatovića donesena neovisno i u dobroj vjeri, u skladu s ciljevima koje je zacrtalo Vijeće sigurnosti UN-a kada je osnivalo MKSJ.

b) Dostupnost baze podataka MKSJ tužiteljima u regiji – jedan od uvjeta efikasnijeg procesuiranja zločina

Procesuiranje velikoj broja neistraženih ratnih zločina u velikoj mjeri ovisit će i o dostupnosti dokumenata iz baze podataka MKSJ tužiteljstvima država u regiji. Nužno je definirati najsvrsishodnije načine suradnje koji bi lokalnim tužiteljima omogućio brz i širok pristup potrebnim dokumentima.

Postojeće dobre oblike suradnje nužno je nastaviti i dodatno razviti, posebno u pogledu korištenja povjerljive dokumentacije, s novouspostavljenim Rezidualnim mehanizmom. Imperativ je intenzivirati suradnju te časnicima za vezu omogućiti što širi pristup dokaznim materijalima, kako bi se učinkovito procesuiralo zločine u Hrvatskoj i ostalim državama regije. S tim u vezi zatražili smo sastanak tijekom naše predstojeće posjete MKSJ (16.-19. srpnja).

³ MKSJ, predmet broj IT-03-69, Stanišić i Simatović, Izdvojeno mišljenje sutkinje Piccard, str. 867

⁴ MKSJ, predmet broj IT-06-90 Gotovina i dr., Izdvojeno mišljenje suca Pocara, str. 20 Izdvojenog mišljenja. U paragrafu 30 na str. 16 navedenog mišljenja aludira se na određene političke utjecaje na Žalbeno vijeće kada ono “negira svako postojanje udruženog zločinačkog poduhvata”.

Projekt je financiran u sklopu EIDHR programa Europske unije za Republiku Hrvatsku.

Sadržaj izvještaja isključiva je odgovornost organizacija civilnog društva i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

